

Overvindelse af vanskeligheder- Step by step.

Docent Ph.d. Preben Olund Kirkegaard

Aalborgenseren Kathrine Vandet Salling er dansk og nordisk mester i klatring. Hun afholder kurser i, hvordan man hjælper kursisterne med at klatre. Nogle finder ud af, at de har for få kræfter i arme og ben. Andre finder ud af, at de er blevet for tunge i forhold til muskelkraft. Der er altid nogle kursister, der bliver bange for højderne. Halvvejs oppe af en stejl klatrevæg bliver de fastlåste af angst. Ude af stand til at gå højere. Skal de vende om og gå ned igen?

Enhver der har prøvet klatring ved, hvordan disse kursister har det. De fokuserer på, hvorvidt håndtagene nu holder. De klæber sig tættere til klatrevæggen. Mentalt er de presset til det yderste. De er i krise. Nogle græder. Andre håber, det går godt. Medkursisterne råber deres støtte: "Du kan godt. Gå videre. Du er næsten oppe". Det er altid velment; men det hjælper sjældent.

Mesteren ved, hvad hun skal gøre. Kathrine vil formentlig give kursisterne helt enkle råd og konkret vejledning med et trin ad gangen.

- Tag din højre hånd. - Tag fat i håndtaget ved dit hoved. - Tag nu højre ben op, til det store runde fodfæste ved dit knæ. - Stå op på dit højre ben. - Nå det næste greb med din venstre hånd.

Trin for trin. Konkret vejledning.

Det fungerer også i andre vanskelige læringsituationer. Det duer ikke med generelle eller generiske opmuntrende råd. Når elever eller kursister skal overvinde vanskeligheder, og det skal der være i læringsituationer, der rykker, er det nødvendigt at opdele opgaven i små trin, der gør den håndterbar. Det gør det mindre skræmmende at klatre. Det giver eleverne, kursisterne og de studerende mulighed for at gøre stadige fremskridt. Det får dem normalt op til toppen.

Overvindelse af vanskeligheder er en helt almindelig situation i al undervisning og læring. Derfor har trin for trin i klatringen bredere perspektiver. Det drejer sig om at gøre en handling lettere for studerende, elever eller kursister, der er i gang med at overvinde vanskeligheder. Det giver viljestyrke at få trin for trin vejledning.

Fire pointer – at dvæle ved.

Der er fire pointer, der er værd at dvæle ved:

1) Gør vanskeligheden mentalt håndterbar.

At opdele et mål i mindre trin gør overvindelsen af vanskeligheden håndterbart. Arbejdshukommelsen er begrænset. Vi kan ikke tænke på flere ting på én gang, når vi er under pres. Studerende, der prøver at skrive et essay eller løse en ligning, kan blive overvældet af at huske idéerne, samtidig med at de kæmper for at huske rækkefølgen. Derfor er vi nødt til at nedbryde mål i mindre trin. Det drejer sig om muligheden for at hjælpe med at mestre hvert trin, inklusive dem, der let overses, som f.eks. at beslutte sig for, hvordan de lærende skal nærme sig et problem. Trin for trin giver alle elever, studerende og kursister mulighed for at koncentrere sig om én udfordring ad gangen. Mindre belastning af arbejdshukommelsen. Dette gælder også for modellering og forklaringer i forhold til opgaver. Underviserne kan forklare en del af modellen, tjekke forståelse og derefter gå videre til næste trin. Trin for trin skaber overblik og gør det lettere for alle at forstå.

2) Læring bliver mindre skræmmende.

En stor opgave, som at klatre op af en klatrevæg, kan være skræmmende. De første skridt er skræmmende. Derimod er beskeden om at sætte det venstre ben på det første fodfæste mindre skræmmende. At skrive et essay kan være skræmmende. Måske er det bedre at skrive tre hovedafsnit f.eks. identificer de tre vigtigste punkter, der skal inddrages i besvarelsen af spørgsmålet, eller identificer tre stærke argumenter i teksten. Hvor det at skrive et essay føltes som en kæmpe udfordring, er det blevet en række trin, alle indenfor de studerendes, elevernes og kursisters kapacitet. Hvis vi sætter trinene korrekt, er det svært for dem at sige: "Jeg kan ikke".

3) Feedbacksløjfen.

En eksamen til næste år kan for et ungt menneske føles som et årti væk. En quiz med ti spørgsmål i næste uge er mere håndterbar. Det er lettere at prioritere et lille skridt, der er øjeblikkeligt end en fjern frist for en opgave. Små skridt fremmer handlingen ved at skabe en bro til deadlines. Ikke blot synes små trin mere presserende; men de giver også underviserne mulighed for at vurdere de lærende hurtigere og reagere i overensstemmelse hermed. Underviserne kan tjekke, hvorvidt de lærende har gennemført hvert trin, og hermed får man viden om, hvorvidt de lærende er på rette spor undervejs i processen i stedet for at vente til sidst i forløbet. Det betyder, at underviserne kan finde huller i de lærendes forståelse til et specifikt trin. Hvis trinene vurderes godt, kan underviseren genkende, hvorvidt eleverne, studerende eller kursisterne er på det rette spor. Der sker en forbedring af viljestyrken og vedholdenheden. Det gør eleverne, studerende og kursisterne mere parate til at overvinde kommende udfordringer og vanskeligheder.

4) Hvordan kan vi nedbryde opgaver?

Selv hvis underviserne nedbryder opgaverne, er det stadigvæk svært at udvikle viljen til at ville overvinde vanskeligheder. Når eksperter automatiserer deres handlinger, bruger de ikke trin for trin. Du kender det fra, når du kører bil. At køre på arbejde er en flydende handling uden megen tankekraft. Men i undervisningen lider underviserne under "forbandelsen af for meget viden". Underviserne genkender ikke længere de små skridts succes. For at hjælpe med at nedbryde en opgave kunne underviserne selv udføre opgaven og helt bevidst følge de trin, der bliver taget. Efterfølgende kan de give en forklaring på, hvad de automatiske handlinger består af. Underviseren kan også bede en elev, studerende eller kursist om at gennemføre opgaven og forklare deres tænkning højt. Underviserne kan også se på, hvor i opgaverne de lærende sidder fast.

Overvindelse af vanskeligheder er central i al form for undervisning og læring. I indledningen fremstillede jeg, hvordan mesteren Kathrine Vandet Salling ville bryde klatringen ned i små dele, der gør det muligt for elever, kursister og studerende at overvinde vanskeligheder og hermed gå længere, end de ellers ville have gjort ved egen kraft.

At opdele opgaver, ideer og modeller i trin for trin betyder ikke, at underviseren undervurderer de lærende. Nærmest tværtimod. Det giver de fleste et godt fodfæste, som alle har brug for, når de skal overvinde vanskeligheder. Hver eneste gang elever, studerende eller kursister kæmper med en opgave, en idé eller det næste fodfæste, er underviserne nødt til at opdele målet i håndterbare, opnåelige og passende trin. Vanskeligheder er ikke et individuelt problem. Det er en didaktisk opgave – som kalder på kreativitet.